

Stockholm den 15 april 2021

Stockholms tingsrätt
Box 8307
104 20 Stockholm

Ansökan om stämning

Kärande:

Arne Gavelin, [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Ombud:

Juristerna Rikard Samuelsson, Frida
Andersson och Natalie Staff

Centrum för rättvisa
Box 2215
103 15 Stockholm

rikard.samuelsson@centrumforrattvisa.se
frida.andersson@centrumforrattvisa.se
natalie.staff@centrumforrattvisa.se

Svarande:

Staten genom Justitiekanslern
Box 2308
103 17 Stockholm

Forum:

10 kap. 2 § rättegångsbalken

Saken:

Skadestånd

1 YRKANDEN

- 1.1 Arne Gavelin yrkar att staten ska förpliktas att till honom betala 262 994 kronor tillsammans med ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen för delgivning av stämningsansökan till dess betalning sker.
- 1.2 Arne Gavelin yrkar också ersättning för sina rättegångskostnader med ett belopp som kommer att anges senare.

2 VAD MÅLET HANDLAR OM

- 2.1 Under hösten 2018 kontaktade tre personer i Arne Gavelins omgivning Överförmyndaren i Örnsköldsviks kommun (överförmyndaren) och påstod att han hade ett behov av en förvaltare.
- 2.2 Överförmyndaren ansökte därefter vid Ångermanlands tingsrätt om att förvaltarskap skulle anordnas för Arne Gavelin och påkallade samtidigt att domstolen skulle meddela ett interimistiskt beslut i ärendet.
- 2.3 Den 30 november 2018 – två dagar efter att överförmyndarens ansökan kommit in till Ångermanlands tingsrätt – anordnade tingsrätten interimistiskt förvaltarskap för Arne Gavelin omfattande att bevaka hans rätt, att förvalta hans egendom och att sörja för hans person.
- 2.4 Tingsrättens beslut grundade sig till stor del på uppgifter från de tre privatpersoner som hade kontaktat överförmyndaren, trots att personerna inte var närstående till Arne Gavelin. Beslutet meddelades också utan att Arne Gavelin själv fick yttra sig i ärendet

eller hade förordnats något rättegångsbiträde som kunde tillvarata hans rätt.

- 2.5 Tingsrättens beslut var knapphändigt motiverat och innehöll inte något ställningstagande till frågorna om han uppfyllde de medicinska förutsättningarna för att få ett förvaltarskap anordnat för sig eller om hans påstådda hjälpbehov kunde tillgodoses på ett mindre ingripande sätt.
- 2.6 Den 26 april 2019 beslutade tingsrätten att anordna förvaltarskap för Arne Gavelin även slutligt.
- 2.7 Tingsrätten meddelade sitt beslut trots att den enda medicinska utredning som fanns att tillgå i ärendet var ett knapphändigt läkarintyg, där det enbart angavs att Arne Gavelin misstänktes lida av kognitiv svikt samt att han därför skulle remitteras till en annan vårdinrättning för vidare utredning.
- 2.8 I sitt beslut redovisade tingsrätten inte heller någon prövning av de invändningar som Arne Gavelin anfört mot att förvaltarskap skulle anordnas för honom.
- 2.9 Efter att Arne Gavelin ansökt om att förvaltarskapet för honom skulle upphöra inhämtades ett nytt läkarintyg. I läkarintyget – som upprättats efter att Arne Gavelin genomgått en utredning rörande sin kognitiva förmåga – konstaterades det att hans kognitiva förmåga var god och att det inte fanns något hinder mot att han skulle kunna vårda sig och sin egendom.
- 2.10 Mot denna bakgrund beslutade Ångermanlands tingsrätt den 6 december 2019 att förvaltarskapet skulle upphöra.

- 2.11 Frågan i målet är om Arne Gavelin har rätt till skadestånd av staten på grund av att Ångermanlands tingsrätts handläggning av förvaltarskapsärendet inte har levt upp till de krav på en rättssäker prövning som följer av artikel 8 Europakonventionen samt utgjort fel och försummelse vid myndighetsutövning enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen (1972:207).

3 GRUNDER

- 3.1 Genom beslut den 30 november 2018 respektive den 26 april 2019 anordnade Ångermanlands tingsrätt interimistiskt och sedan slutligt förvaltarskap för Arne Gavelin omfattande att bevaka hans rätt, att förvalta hans egendom och att sörja för hans person.
- 3.2 Tingsrättens handläggning av förvaltarskapsärendet var behäftad med brister på ett sådant sätt att staten har gjort sig skyldig till en överträdelse av Arne Gavelins rätt till skydd för sitt privatliv enligt artikel 8 Europakonventionen samt fel och försummelse vid myndighetsutövning enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen.
- 3.3 Såvitt avser det interimistiska beslutet består bristerna i handläggningen av att tingsrätten meddelade sitt beslut trots att det saknades tillräcklig utredning rörande Arne Gavelins hälsotillstånd samt utan att han hade fått yttra sig över ansökan eller hade förordnats något rättegångsbiträde som kunde tillvarata hans rätt i ärendet.
- 3.4 Vidare redovisade tingsrätten inte någon prövning av frågorna om Arne Gavelin uppfyllde de medicinska förutsättningarna för att få ett förvaltarskap anordnat för sig, om det fanns ett samband mellan hans medicinska tillstånd och det påstådda behovet av förvaltarskap eller om hans hjälpbehov kunde tillgodoses på ett mindre ingripande sätt.

- 3.5 Såvitt avser det slutliga beslutet består bristerna i handläggningen av att tingsrätten meddelade sitt beslut trots att det saknades tillräcklig utredning rörande Arne Gavelins hälsotillstånd.
- 3.6 Vidare redovisade tingsrätten inte någon prövning av frågorna om Arne Gavelin uppfyllde de medicinska förutsättningarna för att få ett förvaltarskap anordnat för sig, om det fanns ett samband mellan hans medicinska tillstånd och det påstådda behovet av förvaltarskap eller hans invändningar mot att förvaltarskap skulle anordnas.
- 3.7 Bristerna i handläggningen fick till följd att Arne Gavelin felaktigt hade förvaltarskap anordnat för sig under perioden den 30 november 2018 till den 6 december 2019.
- 3.8 Med hänsyn till överträdelsens art och omständigheterna i övrigt har Arne Gavelin rätt till ideellt skadestånd med 250 000 kronor. Han har också rätt till skadestånd för ren förmögenhetsskada med 12 994 kronor avseende förvaltararvode.

4 BAKGRUND

4.1 Närmare om Arne Gavelin

- 4.1.1 Arne Gavelin är för närvarande 83 år gammal och bosatt
 Han bor själv i ett hus i utkanten av byn och har valt en enkel livsstil, som bland annat innebär att han odlar en stor del av den mat han äter och värmer upp sitt hus med hjälp av vedeldning.
- 4.1.2 Arne Gavelin arbetade under en stor del av sin yrkeskarriär i Afrika, där han sparade ihop ett relativt stort kapitalbelopp som sedan har investerats i framförallt värdepapper och fastigheter. Han är därför

ägare av ett antal skogs- och bostadsfastigheter, bland annat ett flerfamiljshus där han hyr ut lägenheter.

4.1.3 Tidigare har Arne Gavelin även utfört vissa entreprenadarbeten samt arbeten på sina egna fastigheter. Fram till år 2019 ägde han därför ett relativt stort antal industrifordon, bland annat flera lastbilar och grävmaskiner.

4.2 **Ångermanlands tingsrätt anordnar interimistiskt förvalterskap för Arne Gavelin**

4.2.1 I oktober 2018 gav tre privatpersoner i Arne Gavelins omgivning in en skrift rubricerad ”orosanmälan” till överförmyndaren där de uttryckte oro för hans hälsotillstånd, boendesituation och ekonomiska förhållanden. Anmälarna angav också att Arne Gavelin blev ekonomiskt utnyttjad av personer i sin närhet. Enligt anmälarna var Arne Gavelin därför i behov av hjälp från en förvaltare. (Se orosanmälan den 19 oktober 2018, bilaga 1.)

4.2.2 Överförmyndaren inledde därefter ett ärende rörande anordnande av förvalterskap för Arne Gavelin.

4.2.3 Inom ramen för förvalterskapsärendet inhämtade överförmyndaren en social utredning från Omsorgsenheten i Örnsköldsviks kommun. I utredningen konstaterade omsorgsenheten sammanfattningsvis att Arne Gavelin inte hade några pågående hjälpinsatser. (Se social utredning den 24 oktober 2018, bilaga 2.)

4.2.4 Den 28 november 2018 fick överförmyndaren kännedom om att Arne Gavelin vårdades på sjukhus till följd av att han hade andats in rök. Överförmyndaren ansökte då om att Ångermanlands tingsrätt interimistiskt skulle anordna förvalterskap för honom. (Se tjänste-

anteckning den 28 november 2018, bilaga 3, samt överförmyndarens ansökan, bilaga 4.)

- 4.2.5 Som utredning åberopade överförmyndaren den sociala utredning som inhämtats, den orosanmälan som getts in till överförmyndaren samt vissa tjänsteanteckningar. Någon utförlig medicinsk utredning – till exempel ett läkarintyg – saknades dock.
- 4.2.6 Efter att ett ärende rörande anordnande av förvaltarskap för Arne Gavelin inletts vid Ångermanlands tingsrätt förordnade tingsrätten ett rättegångsbiträde för honom. Omedelbart efter att förordnandet hade meddelats anmälde rättegångsbiträdet dock jäv och frånträdde sitt uppdrag. (Se dagboksblad, bilaga 5.)
- 4.2.7 I interimistiskt beslut den 30 november 2018 anordnade tingsrätten förvaltarskap för Arne Gavelin omfattande att bevaka hans rätt, att förvalta hans egendom och att sörja för hans person (se beslut, bilaga 6). Till förvaltare för Arne Gavelin utsågs en person bosatt i Västerås och anställd på bolaget Optio AB – vars verksamhet är inriktad på att tillhandahålla gode män och förvaltare till kommuner.
- 4.2.8 I sitt beslut förordnade tingsrätten samtidigt ett nytt rättegångsbiträde för Arne Gavelin.
- 4.2.9 Till stöd för att interimistiskt anordna förvaltarskap för Arne Gavelin anförde tingsrätten följande:

SKÅL FÖR BESLUTET

Av den utredning som finns i ärendet får anses framgå att Arne Gavelins angelägenheter kräver omedelbar vård och att dröjsmål uppenbarligen skulle medföra fara för hans person och egendom. Det finns därför skäl att interimistiskt anordna förvaltarskap för honom. har samtyckt till uppdraget som förvaltare och annat har inte framkommit än att hon är lämplig.

4.2.10 Tingsrättens interimistiska beslut om förvaltarekap meddelades utan att Arne Gavelin dessförinnan hade fått yttra sig i ärendet (jämför dagboksblad, bilaga 5).

4.2.11 Arne Gavelin fick kännedom om tingsrättens beslut först efter att han försökt att ta ut pengar med sitt bankkort och bankomaten svält kortet därför att det enligt uppgift var spärrat.

4.3 **Ångermanlands tingsrätt anordnar även slutligt förvaltarekap för Arne Gavelin**

4.3.1 Den 15 januari 2019 gav överförmyndaren in två läkarintyg i ärendet. Läkarintygen hade utfärdats med hjälp av blankett, där den undersökande läkaren i det ena intyget hade kryssat i att Arne Gavelin hade ett behov av god man och i det andra att han hade behov av förvaltare. (Se läkarintyg den 13 december 2018 respektive den 7 januari 2019, bilagor 7 och 8).

4.3.2 Till stöd för att Arne Gavelin var i behov förvaltarekap angav den undersökande läkaren följande:

Underlag för bedömningen

Nuvarande hälsotillstånd
Patient som med stor sannolikhet lider av kognitiv svikt. Bekräftad kobalaminbrist, B12-brist. Åldersförändringar i hjärnan. Remitterad till geriatriska kliniken. Tidigare utfört godmanintyg.

4.3.3 I yttrande den 5 februari 2019 bestred Arne Gavelin, genom sitt rättegångsbiträde, att förvaltarekap skulle anordnas för honom även slutligt. Till stöd för sin inställning anförde han bland annat att de ingivna läkarintygen och den övriga utredningen i ärendet inte visade att han uppfyllde de medicinska förutsättningarna för att få ett förvaltarekap anordnat för sig. (Se yttrande den 5 februari 2019, bilaga 9.)

- 4.3.4 Den 17 april 2019 höll tingsrätten muntligt sammanträde i ärendet. Vid sammanträdet var det endast Arne Gavelin som närvarade personligen. Överförmyndaren och den intermistiskt förordnade förvaltaren närvarade via telefon. (Se protokoll, bilaga 10.)
- 4.3.5 På sammanträdet vidhöll överförmyndaren sitt yrkande om att förvaltarskap även slutligt skulle anordnas för Arne Gavelin. Till stöd för sitt yrkande anförde överförmyndaren i huvudsak att Arne Gavelin hade problem med vissa av sina hyresgäster, att han utnyttjades ekonomiskt av anhöriga, att han inte insåg sitt eget bästa samt att han hade låg inomhustemperatur och stökigt i sin bostad (se protokoll, bilaga 10.)
- 4.3.6 Arne Gavelin vidhöll å sin sida sitt bestridande av yrkandet om förvaltarskap samt sina invändningar mot den medicinska utredningen i ärendet. Han vitsordade att han hade haft problem med vissa hyresgäster men tillbakavisade påståendena om att han skulle ha utnyttjats av anhöriga, samt uppgav att det i själva verket varit fråga om att han hjälpt sin framlidna sambos barn ekonomiskt. Han anförde också att de personer som anmält hans behov av förvaltarskap till överförmyndaren inte hade gjort detta av omtanke för honom, att han hade rätt att leva som han ville samt att låg inomhustemperatur eller en stökig bostad inte utgjorde grund för anordnande av förvaltarskap. (Se protokoll, bilaga 10.)
- 4.3.7 Genom beslut den 26 april 2019 anordnade tingsrätten även slutligt förvaltarskap för Arne Gavelin, omfattande att bevaka hans rätt, att förvalta hans egendom och att sörja för hans person. Till stöd för sitt beslut anförde tingsrätten följande (se beslut, bilaga 11):

Skälen för tingsrättens beslut

Arne Gavelin låter andra personer disponera hans bankkort och inkomster och att bo gratis på hans bekostnad, vilket lett till att hans tillgångar snart är slut. Han lever i en bostad som ur hälso- och hygiensynpunkt är bristfällig, vilket har inneburit att han tidigare hamnat på sjukhus. Vad som sålunda framkommit tillsammans med läkarintyget och övrig utredning i ärendet visar, enligt tingsrättens mening, att Arne Gavelin är ur stånd att vårda sig och sin egendom. Ett godmanskap bedöms inte vara tillräckligt. Förvaltare ska därför anordnas.

4.3.8 Arne Gavelin överklagade tingsrättens beslut till hovrätten som inte meddelade något prövningstillstånd.

4.3.9 Han överklagade därefter hovrättens beslut till Högsta domstolen, som inte heller meddelade prövningstillstånd.

4.4 Förvaltaren vidtar dispositioner med Arne Gavelins egendom

4.4.1 Efter att förvaltare interimistiskt hade anordnats för Arne Gavelin började den förordnade förvaltaren att – mot Arne Gavelins vilja – vidta omfattande dispositioner med hans egendom.

4.4.2 Under perioden april till november 2019 såldes eller på annat sätt avhöandes Arne Gavelin sammanlagt nio olika fordon, däribland en dragbil med släp samt tre grävmaskiner med tillhörande skopor.

4.4.3 Förvaltaren initierade även försäljningar av vissa av hans bostads- och skogsfastigheter, som dock aldrig hann slutföras.

4.5 Ångermanlands tingsrätt beslutar att förvaltare ska upphöra

4.5.1 Den 25 september 2019 ansökte Arne Gavelin hos tingsrätten om att förvaltare skulle upphöra (se ansökan, [bilaga 12](#)).

4.5.2 Efter att en läkare vid vårdcentral upplyst överförmyndaren om att Arne Gavelins kognitiva förmåga inte kunde bedömas utan en

fördjupad undersökning beslutade överförmyndaren att inhämta ett läkarintyg från geriatriska mottagningen vid Örnsköldsviks sjukhus (se överförmyndarens yttrande den 4 oktober 2019, bilaga 13).

4.5.3 I läkarintyg den 23 oktober 2019 angav överläkaren i geriatrik, , att Arne Gavelin inte uppfyllde de medicinska förutsättningarna för att ha ett förvaltarskap anordnat för sig och att han i själva verket hade god kognitiv förmåga (se läkarintyg, bilaga 14.)

4.5.4 Mot denna bakgrund beslutade tingsrätten den 6 december 2019 att förvaltarskapet för Arne Gavelin skulle upphöra (se beslut, bilaga 15). Det hade då förflutit cirka ett års tid sedan förvaltarskapet ursprungligen hade anordnats.

4.6 **Arne Gavelin förpliktas att betala förvaltarens arvode**

4.6.1 Den 19 maj 2020 beslutade överförmyndaren att förvaltarens arvode, avseende perioden 1 januari 2019 till den 6 december 2019, i dess helhet skulle betalas av Arne Gavelin själv. Kostnaderna för arvodet uppgick till sammanlagt 12 994 kronor (se beslut 19 maj 2020, bilaga 16).

4.6.2 Arne Gavelin överklagade överförmyndarens beslut till tingsrätten och yrkade att arvodet i stället skulle betalas av kommunen. I beslut den 5 augusti 2020 avslog tingsrätten dock hans överklagande (se beslut 5 augusti 2020, bilaga 17).

4.6.3 Arne Gavelin överklagade därefter tingsrättens beslut till hovrätten, som inte meddelade prövningstillstånd (se beslut 27 januari 2021, bilaga 18).

5 RÄTTSLIG ARGUMENTATION

5.1 Artikel 8 Europakonventionen uppställer ett krav på en rättssäker prövning

- 5.1.1 Enligt artikel 8.1 Europakonventionen har var och en bland annat rätt till skydd för sitt privatliv. Av andra punkten samma artikel följer att inskränkningar i skyddet för privatliv endast får göras om inskränkningen har stöd i lag samt om den uppfyller ett legitimt syfte och är nödvändig i ett demokratiskt samhälle (jämför *Guide on Article 8 of the European Convention on Humans Rights, Right to respect for private and family life, home and correspondence*, Europarådet, den 31 augusti 2020, s. 10 ff.).
- 5.1.2 Med att inskränkningen ska vara nödvändig i ett demokratiskt samhälle avses att den ska vara proportionerlig i förhållande till det legitima syfte som eftersträvas (se till exempel rättsfallet *Dudgeon v. the United Kingdom [GC]*, no. 7525/76, 22 October 1981, § 53).
- 5.1.3 I det fall ett beslut av en domstol eller annan myndighet påstås ha lett till en överträdelse av artikel 8 Europakonventionen gör Europadomstolen prövningen av om inskränkningen har varit proportionerlig med utgångspunkt i de skäl som beslutsmyndigheten har anfört till stöd för sitt beslut. Avgörande är då om beslutsskälerna har varit relevanta och tillräckliga ("relevant and sufficient") för att rättfärdiga inskränkningen. (Se till exempel rättsfallen *Z v. Finland*, no. 22009/93, 25 February 1997, § 94 och *Ivinović v. Croatia*, no. 13006/13, 18 September 2014, § 36.)
- 5.1.4 Europadomstolen fäster också stort avseende vid om själva beslutsprocessen i tillräcklig utsträckning har tagit hänsyn till de intressen som skyddas av artikel 8 Europakonventionen och har uppfyllt de

rättssäkerhetskrav som kan uppställas i det enskilda fallet. Brister i beslutsprocessen kan därför i sig utgöra en överträdelse av artikel 8 Europakonventionen (Se till exempel rättsfallen *T.P. and K.M. v. the United Kingdom [GC]*, no. 28945/95, 10 May 2011, §§ 71, 72 och 83 samt *Ivinović v. Croatia*, §§ 36 och 37.)

5.2 **Vid anordnande av förvaltarskap uppställer artikel 8 Europakonventionen höga krav på en rättssäker prövning**

5.2.1 Europadomstolen har slagit fast att ett anordnande av förvaltarskap är en inskränkning av rätten till privatliv i den mening som avses i artikel 8.1 Europakonventionen (se rättsfallet *Ivinović v. Croatia*, § 35).

5.2.2 När det gäller vilka krav som kan uppställas på förfarandet då ett förvaltarskap anordnas har Europadomstolen slagit fast att ett anordnande av förvaltarskap är ett mycket allvarligt ingrepp i den enskildes personliga integritet. Enligt Europadomstolen kan anordnande av förvaltarskap därför endast vara berättigat under exceptionella omständigheter och efter prövning i ett förfarande som lever upp till höga krav på rättssäkerhet (se rättsfallet *Ivinović v. Croatia*, 37 §; jämför även rättsfallet ”Det oönskade förvaltarskapet” NJA 2018 s. 350 p. 14).

5.2.3 Av kravet på en rättssäker prövning följer bland annat att den nationella domstolen måste genomföra en noggrann värdering av omständigheterna i det enskilda fallet. I förekommande fall ankommer det också på den nationella domstolen att i sina beslutsskäl bemöta den enskildes huvudsakliga invändningar mot att förvaltarskap ska anordnas. (Se rättsfallet *Ivinović v. Croatia*, § 39 med vidare hänvisningar; jämför även ”Kezban” NJA 2013 s. 842,

där bristande beslutsmotivering skapade en presumtion för att det förelåg fel och försummelse vid myndighetsutövning.)

- 5.2.4 Vad särskilt gäller värderingen av medicinsk utredning – till exempel ett läkarintyg – innebär kravet på en rättssäker prövning att den nationella domstolen självständigt måste värdera och ta ställning till om utredningen ger stöd för slutsatsen att den enskildes hälsotillstånd är sådant att det är befogat att anordna ett förvaltarenskap (se rättsfallen *Ivinović v. Croatia*, § 40 och ”Det oönskade förvaltarenskapet” NJA 2018 s. 350 p. 15.).
- 5.2.5 Av läkarintyget ska det bland annat framgå vilken typ av rättshandlingar som den enskilde inte kan förstå eller kontrollera samt på vilket sätt hälsotillståndet påverkar den enskildes möjligheter att bevaka sina intressen (se rättsfallen *Sykora v. The Czech Republic*, no. 23419/07, 22 november 2012, § 103 och ”Det oönskade förvaltarenskapet”, p. 16).
- 5.2.6 Slutligen ankommer det på den nationella domstolen – att utifrån en värdering av samtliga omständigheter i ärendet – ta ställning till om en så ingripande åtgärd som ett anordnande av förvaltarenskap är befogad eller om den enskildes eventuella hjälpbehov kan tillgodoses genom mindre ingripande åtgärder (se rättsfallet *Ivinović v. Croatia*, § 40).
- 5.2.7 Sammanfattningsvis innebär kravet på en rättssäker prövning alltså att den nationella domstolen, i ett förvaltarenskapsärende, måste inta en självständig position, utföra en noggrann prövning av de skäl och den utredning som anförs till stöd för ett yrkande om förvaltarenskap samt på ett tydligt sätt bemöta den enskildes huvudsakliga invändningar i ärendet. Domstolen måste också ta ställning till frågan om ett anordnande av förvaltarenskap är en proportionerlig åtgärd eller om

den enskildes eventuella hjälpbehov kan tillgodoses genom mindre ingripande åtgärder.

5.3 Handläggningen i samband med Ångermanlands tingsrätts interimistiska beslut om förvaltarskap har inte levt upp till Europakonventionens krav på en rättssäker prövning

- 5.3.1 Arne Gavelins uppfattning är att Ångermanlands tingsrätts handläggning i samband med tingsrättens interimistiska beslut om förvaltarskap har haft sådana brister att förfarandet inte har uppfyllt de högt ställda krav på rättssäkerhet som följer av artikel 8 Europakonventionen. Han anser därför att staten har gjort sig skyldig till en överträdelse av hans rätt till skydd för sitt privatliv. Skälen för detta är följande.
- 5.3.2 När det gäller handläggningen av frågan om interimistiskt anordnande av förvaltarskap kan Arne Gavelin *för det första* konstatera att tingsrättens beslut i avgörande delar grundade sig på uppgifter från tre privatpersoner i Arne Gavelins omgivning, som enligt hans uppfattning inte har anmält hans behov av förvaltarskap av omtanke för honom själv.
- 5.3.3 Anmälarna var inte närstående till Arne Gavelin och för såväl överförmyndaren som tingsrätten måste det ha framstått som oklart vilken relation dessa personer hade till Arne Gavelin och vilken inblick de hade i hans levnadsförhållanden.
- 5.3.4 Det saknades alltså någon mer objektiv och tillförlitlig utredning rörande Arne Gavelins kognitiva förmåga och hans behov av förvaltarskap. Trots att han dessutom enligt uppgift befann sig på sjukhus vidtog tingsrätten inga åtgärder för att komplettera utred-

ningen med till exempel ett läkarintyg som tog sikte på frågan om hans möjligheter att vårda sig och sin egendom.

- 5.3.5 Det kan i denna del erinras om att en domstol, enligt 11 kap. 16 § andra stycket föräldrabalken jämförd med 6 kap. 9 § första stycket patientsäkerhetslagen (2010:659), har en möjlighet att självmant inhämta ett utlåtande om den enskildes hälsotillstånd från hälso- och sjukvården. Tingsrätten hade därför kunnat komplettera utredningen i ärendet genom att själv inhämta upplysningar från den vårdinrättning där Arne Gavelin befann sig.
- 5.3.6 *För det andra* kan Arne Gavelin konstatera att tingsrätten över huvud taget inte har redovisat någon prövning av frågan om Arne Gavelin uppfyllde de medicinska förutsättningarna för att få ett förvaltarskap anordnat för sig eller frågan om det förelåg ett orsaks-samband mellan hälsotillståndet och hans påstådda oförmåga att vårda sig och sin egendom (jämför rättsfallet ”Det oönskade förvaltarskapet” NJA 2018 s. 350 p. 16). Av beslutet framgår inget annat än att domstolen endast har gjort bedömningen att hans angelägenheter behövde omedelbar vård.
- 5.3.7 *För det tredje* kan Arne Gavelin konstatera att Ångermanlands tingsrätt dessutom meddelade sitt interimistiska beslut utan att ansökan om anordnande av förvaltarskap dessförinnan hade kommunicerats med honom.
- 5.3.8 Av 11 kap. 18 § tredje stycket föräldrabalken följer att den enskilde ska få yttra sig över en ansökan om förvaltarskap innan domstolen meddelar ett interimistiskt beslut, om det kan ske utan större tidsförlust och utan skada för den enskilde.

- 5.3.9 Enligt Arne Gavelin ger utredningen inte stöd för att förhållandena vid tidpunkten för tingsrättens beslut var sådana att det var motiverat att göra ett avsteg från den grundläggande principen om kommunikering. Det framgår inte heller av dagboksbladet i ärendet eller av tingsrättens beslut varför Arne Gavelin inte fick yttra sig i ärendet innan domstolen meddelade sitt beslut.
- 5.3.10 *För det fjärde* kan Arne Gavelin konstatera att han vid tidpunkten för det interimistiska beslutet inte hade förordnats något rättegångsbiträde som kunde tillvarata hans rätt, på det sätt som krävs enligt 20 kap. 2 a § första stycket föräldrabalken.
- 5.3.11 Ett rättegångsbiträde hade visserligen formellt sett utsetts för honom men anmält jäv samma dag som förordnandet meddelades. Rättegångsbiträdet hade därför inte gjort några försök att komma i kontakt med Arne Gavelin eller yttrat sig i ärendet innan tingsrätten meddelade sitt interimistiska beslut om förvaltarskap (jämför dagboksblad, bilaga 5).
- 5.3.12 *För det femte* kan Arne Gavelin konstatera att tingsrätten i sitt interimistiska beslut inte tog ställning till frågan om hans eventuella hjälpbehov kunde tillgodoses genom mindre ingripande åtgärder än anordnande av förvaltarskap. Detta trots att det vid tidpunkten var oklart hur hans eventuella hjälpbehov såg ut och om detta var sådant att det endast kunde tillgodoses av en förvaltare.
- 5.3.13 Sammanfattningsvis innebar bristerna i Ångermanlands tingsrätts handläggning att ett interimistiskt förvaltarskap anordnades för Arne Gavelin, trots att det saknades tillförlitlig utredning rörande hans medicinska tillstånd och eventuella hjälpbehov.

- 5.3.14 Beslutet meddelades också utan att han själv fick yttra sig över ansökan och utan att han hade fått ett rättegångsbiträde förordnat för sig som kunde tillvarata hans rätt i ärendet.
- 5.3.15 Tingsrättens beslut innehåller slutligen inte någon redogörelse för domstolens prövning av frågan om Arne Gavelin uppfyllde de medicinska förutsättningarna för att få förvaltarskap anordnat för sig eller om hans eventuella hjälpbehov var sådant att ett anordnande av förvaltarskap var en befogad åtgärd.
- 5.3.16 Vid dessa förhållanden anser Arne Gavelin att Ångermanlands tingsrätts handläggning av frågan om interimistiskt anordnande av förvaltarskap inte har levt upp till de höga krav på rättssäkerhet som följer av artikel 8 Europakonventionen. Staten har därför överträtt hans rätt till skydd för sitt privatliv.
- 5.4 **Inte heller handläggningen i samband med att tingsrätten meddelade sitt slutliga beslut om förvaltarskap har levt upp till Europakonventionens krav på en rättssäker prövning**
- 5.4.1 Enligt Arne Gavelin har inte heller Ångermanlands tingsrätts handläggning av frågan om slutligt anordnande av förvaltarskap uppfyllt de rättssäkerhetskrav som följer av artikel 8 Europakonventionen. Arne Gavelin anser därför att staten även i denna del har gjort sig skyldig till en överträdelse av hans rätt till skydd för sitt privatliv. Skälen för detta är följande.
- 5.4.2 När det gäller bristerna i Ångermanlands tingsrätts handläggning i samband med det slutliga beslutet om förvaltarskap kan Arne Gavelin *för det första* konstatera att det läkarintyg som låg till grund för beslutet var mycket knapphändigt och enbart innehöll ett påstående om att han med stor sannolikhet led av ”kognitiv svikt”,

samt att han remitterats till en annan vårdinrättning för vidare utredning.

- 5.4.3 Enligt Arne Gavelin är det uppenbart att läkarintyget inte var sådant att det kunde ligga till grund för några närmare slutsatser rörande om han uppfyllde de medicinska kraven för att få ett förvaltarskap anordnat för sig. Tingsrättens prövning av den medicinska utredningen i ärendet kan därför inte anses ha levt upp till de höga krav på självständighet och noggrannhet som följer av rättsfallen *Ivinović v. Croatia*, § 40 och ”Det oönskade förvaltarskapet” NJA 2018 s. 350 p. 15.
- 5.4.4 På samma sätt som vid den interimistiska prövningen innehåller tingsrättens beslut inte heller någon redogörelse för domstolens bedömning av Arne Gavelins medicinska tillstånd eller frågan om det förelåg ett orsakssamband mellan hälsotillståndet och hans påstådda oförmåga att vårda sig och sin egendom.
- 5.4.5 Tingsrättens underlåtenhet att genomföra en självständig och noggrann prövning av läkarintygets tillförlitlighet samt hans medicinska tillstånd måste anses särskilt anmärkningsvärd sett i ljuset av att Arne Gavelin själv framförde invändningar om att läkarintyget inte var sådant att det kunde ligga till grund för ett beslut om anordnande av förvaltarskap (jämför yttrande och protokoll från sammanträde, bilagor 9 och 10).
- 5.4.6 *För det andra* kan Arne Gavelin konstatera att tingsrätten inte heller i övrigt bemötte hans invändningar mot att förvaltarskap skulle anordnas. Detta trots att han framfört påståenden om att de personer som anmält hans behov av förvaltarskap till överförmyndaren inte gjort detta av omtanke för honom, att han lämnat en rimlig förklaring till påståendena om att han utnyttjades av närstående och själv

lyft den befogade frågan om låg inomhustemperatur och en stökig bostad kunde utgöra grund för ett förvaltarskap.

- 5.4.7 Sammanfattningsvis beslutade tingsrätten alltså att även slutligt anordna förvaltarskap för Arne Gavelin utan att det fanns någon tillförlitlig medicinsk utredning rörande hans hälsotillstånd eller sambandet mellan hälsotillståndet och hans påstådda oförmåga att vårda sig och sin egendom.
- 5.4.8 Tingsrätten underlät också att pröva Arne Gavelins egna invändningar i ärendet samt om de omständigheter som överförmyndaren anfört till stöd för yrkandet om förvaltarskap hade fog för sig och var av en sådan karaktär att de kunde utgöra grund för att anordna förvaltarskap.
- 5.4.9 Vid dessa förhållanden anser Arne Gavelin att inte heller Ångermanlands tingsrätts handläggning av frågan om slutligt anordnande av förvaltarskap har uppfyllt de höga krav på rättssäkerhet som följer av artikel 8 Europakonventionen. Staten har alltså även i denna del överträtt hans rätt till skydd för sitt privatliv.
- 5.5 **Bristerna i tingsrättens handläggning ledde till att Arne Gavelin felaktigt hade förvaltarskap anordnat för sig under cirka ett års tid**
- 5.5.1 Det läkarintyg som inhämtades efter att Arne Gavelin den 22 september 2019 ansökt om att förvaltarskapet skulle upphöra var betydligt mer utförligt än de läkarintyg som fanns tillgängliga vid tidpunkten då förvaltarskap anordnades för honom.
- 5.5.2 Av det senare inhämtade läkarintyget framgick sammanfattningsvis att Arne Gavelin hade god kognitiv förmåga och att det inte fanns

några uppenbara medicinska hinder mot att han skulle kunna vårda sig och sin egendom (se läkarintyg den 23 oktober 2019, bilaga 14).

5.5.3 Arne Gavelin anser att det senare inhämtade läkarintyget med styrka talar för att han inte heller vid tidpunkten då förvaltarskap anordnades uppfyllde de medicinska förutsättningarna som krävs enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

5.5.4 Enligt Arne Gavelin står det därför klart att de brister som förekom i Ångermanlands tingsrätts handläggning av förvaltarskapsärendet – däribland underlåtenheten att självständigt värdera den medicinska utredning som fanns tillgänglig – har lett till att han felaktigt har haft förvaltarskap anordnat för sig under perioden den 30 november 2018 till den 6 december 2019.

5.6 **Arne Gavelin har rätt till ideellt skadestånd med 250 000 kronor**

5.6.1 Enligt 3 kap. 4 § skadeståndslagen ska staten ersätta bland annat ideell skada som har uppkommit till följd av en överträdelse av Europakonventionen, om det är nödvändigt för att gottgöra överträdelsen.

5.6.2 Av 5 kap. 8 § skadeståndslagen följer att ideellt skadestånd enligt 3 kap. 4 § första stycket 2 samma lag ska bestämmas efter vad som är skäligt med hänsyn till överträdelsens art och omständigheterna i övrigt.

5.6.3 Vid bedömningen av överträdelsens art ska hänsyn tas till vilken rättighet som har överträtts och hur allvarlig överträdelsen har varit. Överträdelser som har pågått under en längre tid kan därför leda till ett högre skadestånd än mer momentana företeelser. Med omständigheterna i övrigt avses hur överträdelsen typiskt sett upplevs av en person i den skadelidandes situation. (Se prop. 2017/18:7 s. 65.)

- 5.6.4 Frågan om det över huvud taget är nödvändigt att gottgöra den enskilde genom att ge ut ideellt skadestånd beror på kränkningens allvar. I praxis har det hittills ansetts att överträdelsens art och omständigheterna i övrigt i normalfallet måste motivera en ersättning av omkring 10 000 kr för att skadestånd ska ges ut. I andra fall får den enskilde nöja sig med annan gottgörelse, till exempel att överträdelsen erkänns av det allmänna. (Se prop. 2017/18:7 s. 66 samt rättsfallen NJA 2012 s. 211 I p. 26 och NJA 2013 s. 842 p. 61.)
- 5.6.5 Arne Gavelins uppfattning är att överträdelsen i hans fall är av ett sådant slag att det är nödvändigt att ge ut ett ideellt skadestånd och att skadeståndet ska bestämmas till 250 000 kr. Skälen för detta är följande.
- 5.6.6 Som framgått ovan har Europadomstolen slagit fast att ett anordnande av förvaltare är en mycket ingripande åtgärd som bara kan komma ifråga i exceptionella fall. I Arne Gavelins fall har bristerna i Ångermanlands tingsrätts handläggning av förvaltare ärendet varit omfattande och lett till att han felaktigt har haft förvaltare anordnat för sig under cirka ett års tid. Överträdelsen måste därför anses vara av allvarig art.
- 5.6.7 Att en domstol berövar en enskild dennes rättshandlingsförmåga enbart med hänvisning till uppgifter från bekanta i den enskildes omgivning, utan att genomföra någon prövning av frågan om de medicinska förutsättningarna för att anordna förvaltare är uppfyllda och utan att den enskilde får yttra sig i ärendet eller har ett rättegångsbiträde förordnat för sig, måste typiskt sett upplevas som en allvarig kränkning av den enskilde själv.
- 5.6.8 På samma sätt måste ett slutligt beslut om förvaltare som meddelas trots avsaknaden av tillförlitlig medicinsk utredning och utan

att domstolen bemöter den enskildes invändningar i ärendet även det upplevas som en allvarlig kränkning.

5.6.9 Som framgått ovan ledde bristerna i Ångermanlands tingsrätts handläggning av förvaltarens ärendet dessutom till att Arne Gavelin felaktigt hade förvaltarens anordnat för sig under cirka ett års tid. Under denna tid vidtog förvaltaren omfattande dispositioner med hans egendom. Bland annat avyttrades eller på annat sätt avhändes Arne Gavelin sammanlagt nio olika fordon, bland annat en dragbil med trailer samt tre grävmaskiner med tillhörande skopor. Förvaltaren initierade också försäljningar av såväl hans bostads- som skogsfastigheter.

5.6.10 Mot denna bakgrund anser Arne Gavelin att överträdelsens art och omständigheterna i övrigt är sådana att skadeståndet i hans fall ska bestämmas till 250 000 kronor.

5.7 **Arne Gavelin har även rätt till skadestånd för ren förmögenhetsskada med 12 994 kronor**

5.7.1 Arne Gavelin anser även att de brister som har förevarit vid Ångermanlands tingsrätts handläggning av förvaltarens ärendet är sådana att staten har gjort sig skyldig till fel och försummelse vid myndighetsutövning på det sätt som avses i 3 kap. 2 § första stycket skadeståndslagen.

5.7.2 Som framgått ovan har Arne Gavelin till följd av det felaktiga beslutet om förvaltarens orsakats ren förmögenhetsskada avseende kostnader för förvaltararvode om sammanlagt 12 994 kronor.

5.7.3 Vid dessa förhållanden har Arne Gavelin rätt att få kostnaderna för förvaltararvodet ersatta såsom skadestånd enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen.

5.7.4 I den mån Arne Gavelin inte har rätt till skadestånd enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen har han rätt att få kostnaderna för förvaltare ersatta såsom skadestånd enligt 3 kap. 4 § första stycket 1 skadeståndslagen.

6 PRELIMINÄR BEVISUPPGIFT

6.1 Muntlig bevisning

6.1.1 Partsförhör under sanningsförsäkran med Arne Gavelin. Han ska höras om bakgrunden till överförmyndarens ansökan om förvaltarskap, hur han upplevt handläggningen av förvaltarskapsärendet samt hur förvaltarskapet har påverkat honom. Förhöret åberopas till styrkande av

- *att* Arne Gavelin felaktigt haft förvaltarskap anordnat för sig under perioden den 30 november 2018 till den 6 december 2019, samt
- *att* den begärda ersättningen avseende ideell skada är skälig.

Beräknad tidsåtgång: 30 minuter.

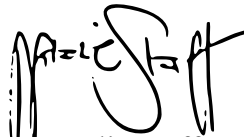
6.2 Skriftlig bevisning

6.2.1 Läkarintyg den 23 oktober 2019, bilaga 14, till styrkande av att Arne Gavelin felaktigt haft förvaltarskap anordnat för sig under perioden den 30 november 2018 till den 6 december 2019.

Som ovan,

Rikard Samuelsson

Natalie Staff

Frida Andersson

Förteckning över bilagor

1. Orosanmälan, den 19 oktober 2018
2. Social utredning, den 24 oktober 2018
3. Tjänsteanteckning, den 28 november 2018
4. Överförmyndarens ansökan, den 28 november 2018
5. Dagboksblad
6. Interimistiskt beslut, den 30 november 2018
7. Läkarintyg, den 13 december 2018
8. Läkarintyg, den 7 januari 2019
9. Yttrande, den 5 februari 2019
10. Protokoll från sammanträde, den 17 april 2019
11. Slutligt beslut, den 26 april 2019
12. Ansökan om upphörande av förvaltarskap, den 25 september 2019
13. Överförmyndarens yttrande, den 4 oktober 2019
14. Läkarintyg, den 23 oktober 2019
15. Beslut om upphörande av förvaltarskap, den 6 december 2019
16. Överförmyndarens beslut i frågan om förvaltararvode, den 19 maj 2020
17. Tingsrättens beslut i frågan om förvaltararvode, den 5 augusti 2020
18. Hovrättens beslut att inte meddela prövningstillstånd, den 27 januari 2021